

Nr 164

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för bärgning m. m. av regalskeppet Wasa jämte i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I propositionen nr 176 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 6 oktober 1961, föreslagit riksdagen att till Bärgning m. m. av regalskeppet Wasa å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kronor.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 820) hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 176 om ett reservationsanslag av 2,7 miljoner kronor för bärgning av regalskeppet Wasa.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

Det år 1628 sjunkna regalskeppet Wasa, som man år 1961 efter flera års arbete lyckats bärga, utgör det enda bevarade exemplet på sextonhundraålets skeppsbyggnadskonst. Ur denna synpunkt är skeppet i dag en nationell tillgång, som också har tilldragit sig uppmärksamhet utomlands. Härtill kommer att fartyget även ur konsthistoriska och allmänt kulturhistoriska synpunkter är en givande fyndkälla för forskningen.

Arbetet med bärgning och tillfälligt omhändertagande av Wasa har anförtratts åt den av Kungl. Maj:t tillsatta Wasanämnden. Nämndens uppdrag omfattar även att lämna förslag till slutligt omhändertagande och utställande av fartyget. Nämnden har haft betydande svårigheter vid planeringen av arbetet. Sålunda saknas tidigare erfarenheter av bärgningsarbete av ifrågavarande slag. Längre var det också oklart, om skeppet verkligen skulle motstå påfrestningarna vid en bärgning och om bärgningen skulle kunna fullföljas.

Av nu nämnda skäl har kostnaderna för bärgningsarbetet varit svåra att beräkna. Först sommaren 1961 har man erhållit förutsättningar att bedöma kostnaderna för att bevara skrovet och utställa detsamma. Wasanämnden

beräknade i september 1961 kostnaderna fram till den 1 januari 1962 till 6 220 000 kronor. Vid samma tidpunkt uppskattade nämnden kostnaderna för första halvåret 1962 till 910 000 kronor och för nästa budgetår till 1 820 000 kronor. Nämnda belopp innefattar icke värdet av marinens och Neptunbolagets m. fl. insatser, vilket enligt vad departementschefen inhämtat kan uppskattas till ett par miljoner kronor.

Arbetet med bärgningen och det fortsatta omhändertagandet av Wasa kom redan från början att uppfattas såsom en angelägenhet, vilken kunde påräkna intresse i vida kretsar. I enlighet härmed bedömdes vid organiserandet av bärgningen och dess finansiering en betydande ekonomisk insats från företaget och enskilda kunna påräknas. Wasanämnden fick därför vid sin tillkomst år 1959 fria händer att skaffa medel till Wasas omhändertagande. De förväntningar man sålunda hyst i fråga om allmänhetens intresse och offervilja har infriats. Sålunda har Wasanämnden fram till den 1 september 1961 erhållit i bidrag från icke statligt håll och i inträdesavgifter närmare 1 miljon kronor samt i donationer av material m. m. likaledes omkring 1 miljon kronor. Neptunbolagets insatser vid bärgningen bör också nämnas i detta sammanhang. Därjämte har den fristående Stiftelsen Wasa Rediviva huvudsakligen genom en med lotteri förenad försäljning till allmänheten av den s. k. Wasapeningen kunnat till hithörande ändamål bringa samman omkring 1 miljon kronor.

Emellertid beräknar Wasanämnden att — trots att den, utöver ovan nämnda bidrag och donationer, erhållit bidrag av lotterimedel med sammanlagt 1,5 miljon kronor samt fått utfästelse om ett bidrag innevarande höst om 400 000 kronor från Stiftelsen Wasa Rediviva — nämndens utgifter kommer att överstiga dess inkomster för den tid, man nu anser sig kunna överblicka, nämligen fram till den 1 juli 1963. Bristen anger nämnden för tiden fram till den 1 januari 1962 till 2 300 000 kronor, för tiden den 1 januari—den 30 juni 1962 till 514 000 kronor och för tiden den 1 juli 1962—den 30 juni 1963 till 1 028 000 kronor. Wasanämnden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte tillskjuta erforderliga medel.

Såsom departementschefen hade anledning framhålla i en debatt den 16 maj 1961 i riksdagens andra kammare har man ansett det lämpligt att, då möjlighet visat sig föreligga att även under år 1961 på frivillig väg skaffa pengar för det fortsatta arbetet, i första hand utnyttja denna väg. Departementschefen framhöll vidare vid detta tillfälle, att regeringen dock vore väl medveten om att det kunde bli nödvändigt att hos riksdagen begära anslag för ändamålet. Då de av Wasanämnden beräknade kostnaderna för arbetet icke obetydligt överstiger de kostnader, som man räknade med våren 1961, synes nu nödvändigt att över riksstaten anvisa medel för den fortsatta bärgningen m. m. av Wasa. Med hänsyn till att behov av medel enligt Wasanämndens beräkningar uppkommer redan denna höst torde det bli erfor-

derligt, att visst belopp anvisas å tilläggsstat I för innevarande budgetår. Medelsanvisningen bör härvid beräknas så att den kan täcka medelsbehovet fram till den 1 juli 1962. Departementschefen förutsätter, att i första hand det av Stiftelsen Wasa Rediviva avsatta beloppet tages i anspråk. Härutöver har nämnden — under framhållande av att kostnads- och intäktsberäkningarna med nödvändighet måste bli osäkra — angivit resterande medelsbehov till (2 300 000 + 514 000 =) 2 814 000 kronor. För egen del föreslår departementschefen att ett belopp av 2 700 000 kronor anvisas för ändamålet. Medlen bör anvisas såsom ett under fjärde huvudtiteln uppfört reservationsanslag, benämnt Bärgning m. m. av regalskeppet Wasa. Den omständigheten, att anslaget uppföres under fjärde huvudtiteln, bör enligt departementschefen självfallet icke medföra att anslaget får inkräkta på den totala kostnadsramen för försvaret.

Nämndens medelsäskande för tiden den 1 juli 1962—den 30 juni 1963 förutsättes skola upptas till prövning i samband med övriga medelsäskanden för nästa budgetår.

Det torde, framhåller departementschefen, få förutsättas, att, därest under innevarande budgetår behov av ytterligare medel till hithörande ändamål skulle uppkomma, detta behov kan täckas i annan ordning än genom medelsanvisning över riksstaten. Departementschefen erinrar särskilt om att Stiftelsen Wasa Rediviva ju enligt sina stadgar har till uppgift att i den omfattning och på de villkor stiftelsens styrelse bestämmer bidra till, bland annat, kostnaderna för bärgning, slutligt omhändertagande och utställande av regalskeppet Wasa. Departementschefen förutsätter, att stiftelsen vid behov kommer att ytterligare bidra till kostnaderna för bärgningsarbetet. Departementschefen hänvisar härvid till att en stor del av stiftelsens tillgångar härrör från den med ett lotteri förenade försäljningen av den s. k. Wasapenningen, vars netto enligt det av Kungl. Maj:t lämnade lotteritillståndet skulle tillföras Wasanämnden men som av lotterianordnaren i stället överlämnats till stiftelsen. I sammanhanget må nämnas att stiftelsens odisponerade tillgångar — sedan i september 1961 ett belopp av 400 000 kronor avsatts för Wasanämndens arbeten hösten 1961 — uppgår till omkring 500 000 kronor.

Även om medel till bärgningen m. m. av Wasa, som här föreslagits, anvisas över budgeten, föreligger alltså behov av ekonomiskt stöd till Wasaverksamheten från enskilt håll. Departementschefen förutsätter därför, att planerade insamlingsaktioner fullföljes liksom att på längre sikt ytterligare aktioner överväges.

Utskottet. Regalskeppet Wasa är ur sjöhistorisk och allmän kulturell synpunkt av unikt värde och det måste anses vara en nationell angelägenhet, att detsamma bevaras för framtiden. Utskottet avstyrker därför det motionsvis gjorda yrkandet.

Från företag och enskilda ha stora insatser gjorts för finansiering av skeppets bärgning. Den verkställda beräkningen ger emellertid vid handen, att dessa insatser icke förslå för projektets genomförande. Utskottet anser därför goda skäl tala för att statsmedel anvisas för ändamålet. Mot det av Kungl. Maj:t nu äskade anslaget för täckande av medelsbehovet fram till den 1 juli 1962 har utskottet icke något att erinra liksom ej heller mot att detsamma uppföres på fjärde huvudtiteln. Sistnämnda förhållande får, såsom även departementschefen framhållit, självfallet icke medföra, att anslaget inkräktar på den totala kostnadsramen för försvaret.

Mot vad departementschefen i övrigt anfört har utskottet icke något att invända.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 820, till *Bärgning m. m. av regalskeppet Wasa* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kronor.

Stockholm den 21 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bertil Petersson, Lundström och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Malmberg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Ståhl, Nilsson i Göingegården, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herrar Larsson i Hedenäset, Carbell och Blomkvist.